

Aanbeveling

van de Vlaamse Havencommissie over voorontwerp van decreet betreffende onteigening voor het algemeen nut

Brussel, 4 mei 2016

Goedkeuring/bekrachtiging VHC: 4 mei 2016

Inhoud

Inhoud	3
1 Inleiding	4
2 Situering	4
3 Opmerkingen en aanbevelingen van de Vlaamse Havencommissie	4
3.1 De VHC sluit zich aan bij het advies van de SERV	4
3.2 Betrokkenheid Vlaamse Havencommissie	4
3.3 Havengerelateerde vragen en opmerkingen	5
3.3.1 Bevoegdheid tot onteigenen/gevallen waarin tot onteigening kan worden overgegaan	5
3.3.2 Samenloop	5
3.3.3 Machtiging	6
3.3.4 Nieuw openbaar onderzoek	7
3.3.5 Vergoeding	7
3.3.6 Wederoverdracht	7
3.3.7 Wijzigingsbepalingen	8

1 Inleiding

De Vlaamse Regering heeft op 25 maart 2016 principiële goedkeuring gehecht aan het “voorontwerp van decreet over onteigening voor het algemeen nut”. Dit decreet is ook van toepassing op de havengebieden. De Vlaamse Havencommissie heeft het voorontwerp van decreet bestudeerd en formuleert in deze aanbeveling haar opmerkingen en aanbevelingen.

2 Situering

Tot voor de Zesde Staatshervorming waren de gemeenschappen en gewesten niet bevoegd om de gerechtelijke procedure inzake onteigeningen te bepalen of te wijzigen.

Krachtens artikel 79, § 1 van de bijzondere wet tot hervorming van de instellingen (BWHI) moesten zij bij een onteigening de bij de federale wet vastgelegde gerechtelijke procedures in acht nemen. Met de Zesde Staatshervorming heeft de bijzondere wetgever de gemeenschappen en de gewesten meer instrumenten in handen gegeven om een eigen beleid inzake patrimoniumbeheer te voeren. Onteigeningen werden als een materiële bevoegdheid aan de gewesten overgedragen. De verplichting voor de gemeenschappen en de gewesten om de federale gerechtelijke procedure in acht te nemen werd door de bijzondere wetgever afgeschaft. Deze bevoegdheidsoverdracht vormt dan ook de ideale gelegenheid om het onteigeningsrecht in het Vlaamse Gewest te herbekijken en waar mogelijk te vereenvoudigen. Het “voorontwerp van decreet over onteigening voor het algemeen nut” (het Onteigeningsdecreet) is hiervan het resultaat.

3 Opmerkingen en aanbevelingen van de Vlaamse Havencommissie

3.1 De VHC sluit zich aan bij het advies van de SERV

De SERV heeft op 2 mei 2016 een advies geformuleerd over het Onteigeningsdecreet. De Vlaamse Havencommissie sluit zich volledig aan bij dit advies. Wel heeft de Vlaamse Havencommissie een aantal specifieke havengerelateerde vragen en opmerkingen.

3.2 Betrokkenheid Vlaamse Havencommissie

De Vlaamse Havencommissie betreurt dat zij op geen enkele manier werd betrokken bij de totstandkoming van dit voorontwerp van decreet. In de begeleidende nota aan de Vlaamse regering staat te lezen dat er een intensief proces werd doorlopen, waarbij onder meer het middenveld en de belangrijkste stakeholders geraadpleegd werden en dat daarvoor klankbordgroepen werden georganiseerd. De Vlaamse Havencommissie, waarin havenbesturen, maritieme stakeholders en werknemersvertegenwoordigers zetelen, zou op zijn minst als een belangrijke stakeholder moeten worden beschouwd in een dossier als dit.

3.3 Havengerelateerde vragen en opmerkingen

3.3.1 Bevoegdheid tot onteigenen/gevallen waarin tot onteigening kan worden overgegaan

Onder meer de havenbedrijven en MLSO worden in artikel 6 van het ontwerpdecreet vermeld als rechtspersonen die bevoegd zijn om te onteigenen. Artikel 7 van het ontwerpdecreet stelt dat (onder meer) de havenbedrijven en MLSO slechts kunnen onteigenen “in die gevallen waar decretaal een specifieke rechtsgrond voor onteigening bepaald wordt”.

In het Havendecreet en de Wet Chabert zijn bijvoorbeeld bepalingen ingeschreven met betrekking tot onteigeningen door de havenbedrijven en door MLSO. Anderzijds voorziet artikel 2.4.3 §1 van de VCRO (dat niet wordt geschrapt door het ontwerp van onteigeningsdecreet) dat ter realisatie van een RUP onteigeningen ten algemene nutte kunnen gebeuren.

De Vlaamse Havencommissie vraagt om te verduidelijken dat deze instanties (en desgevallend ook andere rechtspersonen onder artikel 6, 3°) ook kunnen onteigeningen op basis van artikel 2.4.3§1 van de VCRO (waarbij de plannende overheid in voorliggend geval dus een andere overheid zal kunnen zijn (gewest, provincie of gemeente) dan de onteigenende instantie). Uit de bepalingen inzake samenloop (en de memorie ter zake) evenals de bewoordingen van artikel 72 §1 met betrekking tot de planologische neutraliteit (“ongeacht wie de onteigenende overheid is”) lijkt dit wel impliciet af te leiden, maar het zou nuttig zijn dit explicieter te verduidelijken in het decreet.

3.3.2 Samenloop

Hoofdstuk 6 van het ontwerp van decreet voorziet in de procedurele afstemming van een in de tijd gelijklopende ruimtelijke planningsprocedure en de onteigeningsprocedure ter realisatie van deze ruimtelijke planherbestemming.

De bepalingen van dit hoofdstuk voorzien dat daar waar de procedure van de onteigening samen spoort met de ruimtelijke planningsprocedure, met name op het vlak van het openbaar onderzoek, de procedure van de onteigening wordt gealigneerd op deze die van toepassing is in het kader van de ruimtelijke planningsprocedure. Inhoudelijk blijven echter beide procedures overeind en worden ze dus parallel in het openbaar onderzoek ondergebracht.

De bepalingen van dit hoofdstuk laten dus de decretaal voorziene regelingen inzake de bevoegdheden, de inhoudelijke afhandeling en de formele onteigeningsbeslissingen onverlet.

Dit impliceert dat bij samenloop van procedures er ook meerdere initiatiefnemende overheden actor kunnen zijn; plannende overheid en overheid die de onteigeningsbesluiten neemt, kunnen immers verschillende overheden zijn.

Uit de verwoording van artikel 7 van het ontwerpdecreet, de bepalingen inzake samenloop (en de memorie daarbij) en artikel 72 §1 begrijpen we dat een ruimtelijkplanningsproces van de ene overheid als rechtsgrond zou kunnen worden ingeroepen door een andere overheid die de onteigeningsbesluiten neemt.

Daarbij rijzen een aantal aandachtspunten die moeten worden verduidelijkt:

- **Aangezien beide procedures parallel in het openbaar onderzoek worden gebracht, gebeurt de dossiervorming ook via de procedures van de beide onderscheiden sectorregelgevingen. In die mate, is verduidelijking nodig van de verhouding tussen dossierstukken uit beide procedures/afstemming procedures van de onderscheiden sectorregelgeving aangewezen.**

Bijvoorbeeld: wat is de verhouding tussen de projectnota/projectplan op te maken in het kader van de onteigening en de dossierstukken uit samenlopende procedures als RUP, complex project,...? Hoe deze zich ten aanzien van elkaar verhouden, zou best concreet worden verduidelijkt om rechtsonzekerheid te vermijden.

Artikel 37 van het ontwerpdecreet voorziet dat het definitief onteigeningsbesluit wordt vastgesteld ten laatste drie werkdagen na definitieve vaststelling van het ruimtelijke planningsproces.

- **Indien plannende overheid en onteigenende overheid zouden verschillen, rijst de vraag naar de werkbaarheid van deze korte termijn, gelet op interne beslissingsprocedures die binnen de verschillende instanties van toepassing kunnen zijn. Als bijv. het Vlaams Gewest een GRUP vaststelt, maar een andere instantie zou onteigenen ter verwezenlijking van dat GRUP, zal deze mogelijks niet binnen de drie werkdagen na definitieve vaststelling van het GRUP een definitief onteigeningsbesluit kunnen nemen.**

Daarenboven rijst de vraag naar het verlenen van de machtiging bij het definitief vaststellingsbesluit in een planningsproces dat samenloopt met onteigeningsbesluit. Zal bij de definitieve vaststelling van een GRUP dan bijvoorbeeld ook gelijktijdig een machtiging worden verleend voor onteigening aan een andere rechtspersoon die zou onteigenen ter verwezenlijking van dat GRUP? Indien dit niet het geval zou zijn, kan deze rechtspersoon - nog los van bovenstaande bemerking inzake de drie werkdagen - o.i. geenszins tijdig een definitief onteigeningsbesluit nemen, aangezien daarvoor immers voorafgaand een machtiging vereist is.

Daarnaast is ook rekening te houden met de termijnen die gelden voor definitieve vaststelling in de ruimtelijke planningsprocedures. In het kader van het decreet complexe projecten is bijvoorbeeld geen specifieke termijn voorzien voor definitieve vaststelling van voorkeurs- of projectbesluit. In de hypothese dat zulke vaststelling snel zou gebeuren, en daaraan gekoppeld binnen de drie werkdagen een definitief onteigeningsbesluit zou moeten worden vastgesteld door een andere instantie, rijst bijvoorbeeld de vraag of de termijn voor behandeling van een eventueel verzoek tot zelfrealisatie (cf. artikel 24) wel kan worden nageleefd. Het verdient aanbeveling de termijnen zorgvuldig ten opzichte van elkaar af te wegen. Uiteraard moet het zo snel als mogelijk doorlopen van procedures daarbij steeds voorop blijven staan.

3.3.3 Machtiging

Voor de havenbedrijven en MLSO dient de Vlaamse regering een machtiging tot onteigening te verlenen. De Vlaamse regering werkt nadere regels uit over de manier waarop de machtiging aangevraagd en verleend wordt (artikel 8 van het ontwerpdecreet).

Het lijkt De Vlaamse Havencommissie noodzakelijk dat (in het decreet dan wel bij gelijktijdig uitvoeringsbesluit) duidelijkheid wordt geschapen welke Vlaamse minister, in geval van delegatie, de machtiging zal verlenen in welke specifieke gevallen. In het bijzonder denken we daarbij aan een onteigening ter verwezenlijking van een GRUP. Op basis van het vigerende delegatiebesluit van de Vlaamse regering is de ministeriële bevoegdheid om machtiging tot onteigening te verlenen ter realisatie van een GRUP (rechtsgrond VCRO) aan havenbedrijven/MLSO bijvoorbeeld niet eenduidig toewijsbaar.

3.3.4 Nieuw openbaar onderzoek

Artikel 22 van het ontwerpdecreet voorziet dat wijzigingen ten aanzien van het voorlopige onteigeningsbesluit kunnen worden aangebracht ingevolge het gevoerde openbaar onderzoek. Ingeval van “essentiële” wijzigingen dient een nieuw openbaar onderzoek te gebeuren.

De vraag kan daarbij rijzen of het voldoende duidelijk is wanneer, na een wijziging doorgevoerd na openbaar onderzoek, een nieuw openbaar onderzoek moet plaatsvinden. Wat is een essentiële wijziging? In dat verband kan het aangewezen zijn de voorwaarden verder af te lijnen wanneer wel een nieuw openbaar onderzoek dient te gebeuren, bijvoorbeeld dat er geen essentiële wijziging voorligt, indien dit geen wezenlijke wijzigingen aan de positie van de onteigende met zich mee zou brengen. M.a.w. moet het principe voorop staan dat het nodeloos compliceren en vertragen van de onteigeningsprocedure maximaal moet vermeden worden. Dit is in het belang van alle partijen.

3.3.5 Vergoeding

Met betrekking tot de onteigeningsvergoeding merken we op dat het ontwerp van Decreet hier (behoudens toepassing van planologische neutraliteit en het niet rekening houden met onwettig uitgevoerde werken) niet veel over meldt. Ook in dit verband lijkt het nochtans aangewezen dat met het decreet duidelijk zou worden gemaakt wat wel en niet in rekening moet worden genomen voor het bepalen van de vergoeding.

3.3.6 Wederoverdracht

Artikel 82 van het ontwerpdecreet voorziet dat wanneer de onteigende overheid niet-aangewende onroerende goederen heeft verkocht of de zakelijk rechten erop heeft overgedragen aan derden, de onteigenden deze onroerende goederen kunnen terugvorderen indien de verkoop of de overdracht van zakelijke rechten gebeurde met miskening van het recht op wederoverdracht.

Het lijkt aangewezen om te verduidelijken dat een verkoop of overdracht aan een derde ter realisatie van het onteigeningsdoel op zich niet noodzakelijkerwijs een miskening van het recht op wederoverdracht vormt als deze derde het onteigeningsdoel wel realiseert. Het kan in bepaalde gevallen bijv. wettelijk vereist zijn dat goederen worden verworven door een instantie die ze dan op haar beurt moet overdragen aan een andere instantie (zoals bijvoorbeeld voorzien in de Wet Chabert). In zulk geval zou duidelijk moeten zijn dat realisatie van het onteigeningsdoel,

ook al zijn de goederen ondertussen overgedragen aan een derde, geen aanleiding geeft tot wederoverdracht.

3.3.7 Wijzigingsbepalingen

Zoals hoger vermeld, stellen we ons de vraag of niet explicieter moet worden aangegeven dat artikel 2.4.3§1 steeds een rechtsgrond vormt om ter realisatie van GRUP's over te gaan tot onteigeningen ten algemene nutte, ook voor een onteigenende instantie die verschilt van de plannende overheid?

Het lijkt aangewezen om, naar analogie met wat voor de Dienst Scheepvaart is voorzien (artikel 100), ook verwijzing op te nemen in het havendecreet en de wet Chabert dat de onteigeningen ten algemene nutte verlopen via dit onteigeningsdecreet. In het algemeen merken we op dat voor bepaalde wetten expliciet een bepaling wordt toegevoegd dat de onteigeningen verlopen via het Onteigeningsdecreet, voor andere wordt dit niet voorzien (bijv. VCRO?). Mogelijks moet het decreet op dit vlak voor bepaalde wetten nog worden aangevuld.